

CESSDA ja FSD

*Council of European Social Science Data
Archives (CESSDA)*

Finnish Social Science Data Archive (FSD)

*Johtaja Sami Borg, Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto
Tutkimuksen tietoaisteiden infrastruktuurit Suomessa –seminaari,
Helsinki 29.9.2009*

CESSDA

- *Toiminut yli 30 vuotta Euroopan kansallisten yhteiskuntatieteellisten tietoarkistojen yhteistyöorganisaationa*
- *Vahva yhteistyö pohjoisamerikkalaisten keskeisten toimijoiden kanssa (erityisesti tutkimusdatojen kuvailustandardi DDI)*
- *CESSDA on kyennyt sopimaan aineistojen dokumentoinnin ja niiden vaihdon keskeisistä periaatteista, esim. rakentanut useiden EU-hankkeiden myötävaikutuksella edistyneen monikielisen yhteistietokannan tutkimusaineistoille*

FSD

- *Syntyi 1990-luvun lopulla SA:n aloitteesta ja valmistelemana*
- *Opetusministeriön järjestämän tarjouskilpailun perusteella se sijoitettiin valtakunnalliseksi palveluyksiköksi Tampereen yliopiston yhteyteen*
- *KY-alan sähköisen tutkimusdatan arkisto*
- *Kaikki palvelut mukaan lukien tietoarkistolla on kotimaisia käyttäjiä vuosittain 2000-3000, ulkomaisen käytön osuus (aineistojen käyttö) on ollut viime vuosina noin 15-20 %*
- *Vuosirahoitus 0,8Me, 13 vakinaista työntekijää*

Millaisia aineistoja?

- *Kymmenessä vuodessa aineistovaranto on karttunut noin 1000 aineistoon, joista suuri osa on kansainvälisiä, vertailututkimukseen koottuja surveyaineistoja*
- *FSD arkistoi sekä kvantitatiivisia että kvalitatiivisia tutkimusdatoja*
- *Datat tulevat pääosin yhteiskuntatieteellisiltä aloilta mutta myös lähitieteistä (esim. humanistiset alat, kasvatustieteet, terveystieteet)*
- *Kvantidatat ovat pääosin numeromuotoisia surveyaineistoja ja suurin osa kvaliaineistoista haastatteluista purettuja tekstitiedostoja*

Keskeisiä aineistoja

- *Isot kansainväliset vertailututkimussurveys, jotka muodostavat aineistosarjoja; näissä on kussakin mukana 20-50 maata ennalta harmonisoiduin tiedonkeruuvälinein*
- *Kootaan aineistosarjasta riippuen yleensä 1-5 vuoden välein*
- *EU:n komission Eurobarometrit (kahdesti vuodessa)*
- *European Social Survey (joka toinen vuosi, keskusarkisto NSD)*
- *World Values Survey (joka 5. vuosi)*
- *International Social Survey Programme (kerran vuodessa)*
- *Luxembourg Income Study (käyttöoikeuden tarjoaminen vuosijäsenmaksun kautta)*
- *Comparative Study of Electoral Systems (joka 4. vuosi)*
- *Joissakin FSD on myös osa Suomen aineiston keruunfrastruktuuria (WVS, ISSP)*

Miten aineistot kootaan? I

- *FSD:n palveluja käyttävät tutkimuksia tekevät ja teettävät tahot kokoavat aineistonsa joko itse tai hyödyntäen haastattelututkimusorganisaatioita (mm. TNS-Gallup, Taloustutkimus, Tilastokeskus)*
- *Aineistot hankitaan tallennettavaksi jatkokäyttöä varten: tietoarkisto aktiivinen osapuoli, aineistojen vapaaehtoinen tarjoaminen arkistoon on edelleen harvinaista...*
- *...siitäkin huolimatta että mm. SA suosittaa rahoittamiensa KY-alan hankkeiden aineistojen arkistointia tietoarkistoon*

Miten aineistot kootaan? II

- *Tietoarkisto paikallistaa aineistoja systemaattisesti omaan tietokantaansa, jonka jälkeen aineistot kootaan yhteydenottolistaan*
- *Joidenkin organisaatioiden kanssa on solmittu puitesopimus, jonka pohjalta uudet aineistot voidaan arkistoida ilman yksittäisiä aineistokohtaista sopimuksia*

Aineistojen prosessointi, säilyttäminen ja jakelu

- *Kaikki vastaanotetut aineistot tarkistetaan ja muokataan*
- *Alalla on yhteinen kansainvälinen kuvailuformaatti, joka soveltuu laaja-alaisesti erilaisten sähköisten data-aineistojen kuvailuun (DDI)*
- *Aineistoa ja tutkimushanketta kuvailevan metadatan luonti*
- *Kvantiaineistot käännetään englanniksi muuttujatasolla*
- *Siirto tietokantoihin, metadata ja koodikirjat avoimessa käytössä*
- *Jakelu perustuu jatkokäyttäjien allekirjoittamaan käyttölupaan ja käyttöehtositoumukseen*
- *Toistaiseksi postitse/sähköpostitse toimiva järjestelmä, 1-2 vuoden sisällä online-järjestelmä rekisteröityneille akateemisille käyttäjille (kv. autentikointi ja auktorisointi myös CESSDA:n työlistalla)*

Oikeuksien ja maksujen hallinta

- *FSD:n peruspalvelut ovat maksuttomia sekä aineistojen luovuttajille että jatkokäyttäjille*
- *Aineistojen kerääjät luovuttavat tutkimusaineistot arkistoitavaksi luovutus sopimuksella*
- *Luovuttaja voi asettaa käyttöehtoja, mikä on tarkoittanut lähinnä informointivelvotteita ja/tai käyttöembargoja joihinkin aineiston osiin*

Oikeuksien hallinta...

- *Kyselytutkimusten lomakkeet ja tutkimushaastatteluista litteroidut tallenteet eivät ole tekijänoikeusneuvoston tähänastisen tulkinnan mukaan teoksia*
- *Aineistoja luovutetaan tieteelliseen tutkimus- ja opetuskäyttöön, ei kuitenkaan kaupalliseen tarkoitukseen*
- *Käyttötarkoitussidonnaisuutta ja asianmukaista käyttöä ohjataan ja kontrolloidaan käyttöluvahakemuksella sekä erillisellä käyttöehtositoumuksella*

Tekijänoikeudet ja viittausvaatimus

”Kun tutkimusaineisto arkistoidaan Yhteiskuntatieteelliseen tietoaarkistoon, luovuttaa tutkija aineistonsa hallintaoikeuden tietoaarkistolle. Samalla aineiston jatkokäyttöoikeus siirtyy jatkotutkijoille arkistoinnin yhteydessä sovittavien käyttöehtojen ja lupien mukaisesti.

Alkuperäisen tutkijan moraalinen isyysoikeus aineistonsa säilyy kuitenkin muuttumattomana: Arkistoituihin tutkimusaineistoihin ja alkuperäiseen tutkijaan tai tutkijoihin tulee aina viitata samalla periaatteella kuin viitataan kirjallisiin lähteisiin.

Viittausvaatimus käytettyihin lähteisiin on tieteen eettisenä periaatteena ylivertainen suhteessa lainsäädäntöön - kuten siihen, onko tutkimusaineisto tekijänoikeudellisesti suojattu vai ei.”

Tutkimusaineistojen tiedonhallinnan käsikirja

<http://www.fsd.uta.fi/tiedonhallinta/dokumentit/tekijanoikeus.html>

Keskeiset tehokkaan käytön ongelmat ja haasteet tutkimuksen kehittymisen kannalta

- *Joidenkin keskeisten tutkimusaineistojen puuttuminen tietovarannosta, kun tilannetta verrataan joihinkin muihin maihin (kansallisen tilastotoimen kokoamat aineistot)*
- *Joidenkin mielestä lainsäädäntö estää liiaksi erilaisten aineistojen yhdistämistä*
- *Kv. vertailututkimusaineistot ovat edelleen alikäytettyjä käyttömahdollisuuksiin nähden*
- *Tutkimuksen analyysimenetelmien puutteellinen osaaminen ja aineistojen käyttöön tarvittavien ohjelmistojen käyttötaitojen puute*

Tutkimusinfrastruktuurien tiekartat / keskeiset kehittämistarpeet

- *CESSDA ERIC (ESFRI-prosessista kehittyvä uusi eurooppalainen tutkimusinfrastruktuuri)*
- *KY-alan kvalitatiivisten tutkimusaineistojen arkistointi*
- *Tutkimusaineistoihin liittyvä tutkimuseettinen koulutus ja neuvonta*
- *Alan kv. tutkimusaineistojen keruun resursointi ja käytön tehostaminen*